

Adrian Mitrega
Kielce

AKTYWNOŚĆ POLSKICH I ROSYJSKICH SŁUŻB SPECJALNYCH W KSZTAŁTOWANIU BEZPIECZEŃSTWA ENERGETYCZNEGO

Wobec upadku świata dwubiegunowego oraz zniwelowania zagrożenia wynikającego z konfrontacji dwóch wrogich bloków politycznych walka z terroryzmem oraz ochrona interesów ekonomicznych państwa stały się najważniejszymi zadaniami współczesnych służb specjalnych. Niestety różnorodność obecnych zagrożeń, ich niekonwencjonalny charakter oraz przemiany w sferze ekonomicznej, politycznej i cywilizacyjnej, które stały się tłem powstania owych zagrożeń, spowodowały zasadnicze problemy ze zdefiniowaniem natury zagrożeń, tym bardziej, że obecna polityka bezpieczeństwa stała się w znacznym stopniu odzwierciedleniem regionalnych i globalnych interesów oraz ambicji państw w zakresie kształtowania geopolitycznego układu sił mającego wpływ na istniejący ład międzynarodowy¹. Globalne zapotrzebowanie na nośniki energii potęgowane destabilizacją polityczną w wielu krajach producenckich oraz wzmacnianie państwowych przedsięwzięć przetwarzających surowce energetyczne stały się zagrożeniami dla współczesnej energetyki. Ponadto giełdowe manipulacje cenami ropy naftowej oraz wieszczenie końca epoki „taniej energii” prowadzą do zmian równowagi sił w relacjach państwo – producent, a państwo – odbiorca².

Aktualnie jedno z najpoważniejszych zadań dla polskich państwowych służb bezpieczeństwa w XXI w. stanowi zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego poprzez odpowiednie zabezpieczenie dywersyfikacji dostaw nośników energii, czyli w głównej mierze ropy naftowej i gazu ziemnego, oraz ochrona inwestycji energetycznych. Należy sobie uświadomić, iż w perspektywie najbliższych lat globalny wzrost zapotrzebowania na surowce energetyczne oraz przewidywany wzrost cen za ropę naftową i gaz wymusi na służbach oraz instytucjach państwowych ochronę dotychczasowych dostaw surowców oraz poszukiwanie alternatywnych źródeł energii³. Warto również wspomnieć, iż obecna rzeczywistość polskiego sektora energetycznego stawia nasz kraj wobec nieuchronnych wyzwań polegających na restrukturyzacji krajowej energetyki. Restrukturyzacja ta – według rządowych założeń – w głównej mierze

¹ R. Kuźniar, *Bezpieczeństwo w stosunkach międzynarodowych*, [w:] *Stosunki międzynarodowe. Geneza, struktura, dynamika*, pod red. R. Kuźniar, E. Halizak, Warszawa 2006, s. 178.

² M. Rewizorski, *Petropolityka i bezpieczeństwo energetyczne we współczesnym świecie*, „Przegląd Strategiczny”, nr 2/2011, s. 312, <http://studiastrategiczne.amu.edu.pl/wp-content/uploads/2012/10/ps-2011-2-18-rewizorski.pdf> [20.01.2013].

³ A. D. Rotfeld, *Polska w niepewnym świecie*, Warszawa 2006, s. 256.

opiera się na trzech kluczowych działaniach z punktu widzenia bezpieczeństwa energetycznego państwa – budowa terminalu LNG w Świnoujściu, zapowiedź budowy elektrowni jądrowych oraz działania służące wydobyciu gazu łupkowego na terytorium Polski⁴. Nie ma wątpliwości, iż powodzenie tych inwestycji w dużej mierze zależy od wywiadowczej oraz kontrwywiadowczej ochrony tych przedsięwzięć, gdyż szpiegostwo gospodarcze, jest tak samo stare, jak pozostałe obszary działalności wywiadowczej. W tym miejscu można przywołać przykład mitologicznego Prometeusza, który skradł bogom ogień. Nawiązując do mitologicznego przykładu, można by powiedzieć, iż był to pierwszy przykład szpiegostwa energetycznego, gdyż ogień daje zarówno światło, jak i ciepło⁵.

Aktywność służb specjalnych w polskim obszarze bezpieczeństwa energetycznego w kontekście zagrożeń ze strony obcych wywiadów

Rozpad dwubiegunowego porządku świata na początku lat 90-tych XX w. wyegzekwował na służbach specjalnych zmianę w ich funkcjonowaniu, gdyż powstały nieład światowy, doprowadził do powstania wielu nowych zagrożeń i konfliktów natury etnicznej, czy religijnej, a ponadto również ekonomicznej⁶. Dotychczasowa działalność zimnowojennych służb specjalnych najczęściej kojarzona była z zabijaniem wrogów, pozyskiwaniem cennych informacji z punktu bezpieczeństwa państwa, wspieraniem grup przestępczych, finansowaniem organizacji terrorystycznych, czy wywołania konfliktów. Ponadto znane są przypadki nielegalnego handlu bronią, czy manipulacji rynkami finansowymi⁷. Pojawienie się u progu nowego milenium nowych zagrożeń w postaci zagrożeń terrorystycznych oraz niebezpieczeństw służących osłabieniu gospodarczego potencjału państwa spowodowały przewartościowanie w działalności służb specjalnych w obecnym środowisku bezpieczeństwa oraz zmianę dotychczas przyjętej strategii⁸. Służby bezpieczeństwa pod wpływem zachodzących zmian oraz różnych wewnętrznych turbulencji musiały dostosować się do obecnie istniejącej rzeczywistości zgodnie z prowadzoną polityką bezpieczeństwa państwa. Ponadto wszechobecna potęga informacji spowodowała, iż upublicznienie sukcesów oraz porażek służb specjalnych powoduje odkrycie przed przeciwnikiem słabych oraz mocnych stron służb wywiadu i kontrwywiadu, co może zagrozić bezpieczeństwu

---

⁴ *Polityka energetyczna Polski do 2030*, Załącznik do uchwały nr 157/2010 Rady Ministrów z dnia 29 września 2010 r., <http://www.mg.gov.pl/files/upload/8134/Polityka%20energetyczna%20ost.pdf> [01.02.2013].

⁵ K. Kaszyński, J. Podgórski, *Kryptonim „Polska”....czyli szpiedzy i agenci*, Warszawa 1996, s. 121.

⁶ R. Uessler, *Wojna jako usługa. Jak prywatne firmy wojskowe niszczą demokrację*, Warszawa 2008, s. 137.

⁷ E. Frattini, *Święte Przymierze. Tajny wywiad Kościoła katolickiego*, Warszawa 2005, s. 13.

⁸ A. Żebrowski, *Kontrola cywilna nad służbami specjalnymi III Rzeczypospolitej (1989-1999). Zagadnienia politologiczno-prawne*, Kraków 2001, s. 28.

państwa⁹. W polskiej rzeczywistości bezpieczeństwa odpowiedzialność za ochronę wywiadowczą oraz kontrwywiadowczą krajowego sektora energetycznego pełnią Agencja Wywiadu, Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego¹⁰ oraz Centralne Biuro Antykorupcyjne, czuwające nad przejrzystością transakcji w sferze bezpieczeństwa ekonomicznego¹¹. Nie można również pominąć działalności wywiadu wojskowego oraz policji, a w szczególności Centralnego Biura Śledczego (CBS).

W polskiej polityce bezpieczeństwa to Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego spełnia kluczową rolę w systemie bezpieczeństwa państwa oraz w kontrwywiadowczej ochronie sektora energetycznego, a jej działania w znacznej mierze ukierunkowane są na ochronę w/w inwestycji. Na przykład budowa wcześniej wspomnianego gazoportu w Świnoujściu ma za zadanie uniezależnić polski sektor energetyczny od dostaw gazu wyłącznie z terytorium Rosji. W ramach ochrony oraz rozpoznania wszelkich zagrożeń mających na celu doprowadzenie do niepowodzenia inwestycji potocznie zwanej „Abwera” monitoruje przebieg procesu inwestycyjnego gazoportu, a ponadto współdziała z innymi podmiotami administracji państwowej, w tym zwłaszcza z podmiotami nadzorującym owe przedsięwzięcie, czyli Ministerstwem Skarbu Państwa oraz Ministerstwem Infrastruktury¹². ABW, rozpoznając i zapobiegając zagrożeniom wobec nowo powstającej inwestycji, zwraca szczególną uwagę na ochronę zarówno dotychczasowych przedsięwzięć związanych z dywersyfikacją dostaw surowców energetycznych, jak również skupia się na zabezpieczeniu powodzenia realizacji projektu mającego zabezpieczyć energetyczne interesy kraju, czyli budowy terminalu LNG w Świnoujściu¹³. Działalność wywiadowcza i kontrwywiadowcza Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego ukierunkowana była dotychczas w trzech obszarach sektora energetycznego:

- „wiarygodności dostawców surowców energetycznych, a także podmiotów związanych z tranzytem ropy i gazu przez terytorium RP;
- ochrona systemu przesyłowego;
- analiza zagrożeń dla spółek skarbu państwa branży energetycznej, w tym związanych z procesem prywatyzacji, a także dotyczących ich aktywności poza granicami RP”¹⁴.

Kolejne działania funkcjonariuszy Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego wiążą się z planowaniem budowy dwóch elektrowni jądrowych na terytorium Polski.

---

⁹ A. Żebrowski, *Wywiad i kontrwywiad XXI w.*, Lublin 2010, s. 136-137.

¹⁰ *Ustawa o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Agencji Wywiadu*, Dz. U. z dnia 14 czerwca 2002 r., bip.abw.gov.pl/ftp/upload/ustawa.pdf [03.02.2013].

¹¹ *Ustawa z dnia 9 czerwca 2006 r. o Centralnym Biurze Antykorupcyjnym*, Dz. U., 2006, nr 104, poz. 708, <http://prawo.legeo.pl/prawo/ustawa-z-dnia-9-czerwca-2006-r-o-centralnym-biurze-antykorupcyjnym/> [28.01.2013].

¹² *Raport z działalności ABW za 2010 r.*, www.abw.gov.pl/download.php?s=1&id=902, [04.02.2013].

¹³ *Ibidem*.

¹⁴ *Ibidem*.

Według informacji pozyskanych przez dziennikarzy gazety „Dziennik. Gazeta Prawna” ABW przejęło odpowiedzialność za ochronę projektu budowy polskich elektrowni atomowych i już od kilku lat funkcjonariusze „Abwery” przygotowywali dla kolejnych premierów polskiego rządu raporty, w których wskazywali główne zagrożenia stojące na drodze realizacji projektu polskiej energetyki jądrowej. Ponadto, jak wynika z rządowego projektu dotyczącego polskiej energetyki jądrowej, szef naszej głównej służby kontrwywiadowczej, czyli ABW, będzie opiniował wnioski potencjalnych inwestorów dotyczące budowy instalacji jądrowych. Według doniesień „Gazety”, w okresie rządów premiera Jarosława Kaczyńskiego polskie służby specjalne na bieżąco informowały premiera Kaczyńskiego o osiągnięciach polskiej nauki w dziedzinie atomistyki, jak również sprawdzały sytuację światowych zasobów materiałów nuklearnych – niezbędnych przy budowie elektrowni jądrowej. Warto również wspomnieć, iż ABW będzie czuwało nad systemami teleinformatycznymi, tak aby ustrzec polskie elektrownie przed potencjalnym atakiem cyberterrorystycznym¹⁵, jak to miało miejsce w przypadku instalacji nuklearnych Iranu, gdy wirus o nazwie Stuxnet zaatakował w 2010 r.¹⁶ Irański przykład pokazuje, iż cybernetyczna ochrona polskich instalacji nuklearnych na pewno będzie stanowić jeden z priorytetów kontrwywiadowczej działalności ABW, a dla uzmysłowienia jak ważną rolę sprawuje ABW w systemie bezpieczeństwa energetycznego świadczą tylko niektóre doniesienia na temat zatrzymań osób działających na szkodę skarbu państwa¹⁷.

Podobną rolę co ABW odgrywa CBA – służba mająca za zadanie walkę z korupcją w każdej dziedzinie życia Polaków. CBA czuwa również nad realizacją inwestycji energetycznych. Według doniesień radia RMF FM Centralne Biuro Antykorupcyjne podjęło się sprawdzenia, czy podczas przyznawania koncesji na wydobycie na terytorium naszego kraju gazu łupkowego nie dochodziło do nieprawidłowości, które mogłyby mieć znamiona czynów korupcyjnych. Według informacji dziennikarzy radia RMF FM w listopadzie 2012 r. rozpoczęła się kontrola funkcjonariuszy Centralnego Biura Antykorupcyjnego w resorcie środowiska oraz w firmach, które otrzymały koncesje na poszukiwanie oraz wydobycie gazu z łupków. Według wstępnych doniesień CBA, koncesjonariusze, jak do tej pory nie wywiązują się należycie z wcześniej podjętych zobowiązań wobec państwa polskiego, a Ministerstwo Środowiska nie posiada dokumentów, które powinno otrzymać od inwestorów już na wczesnym etapie współpracy, a co więcej – nie upomina się o nie. Dotychczas wszystkie 9 firm, które uzyskały pozwolenie na poszukiwanie gazu łupkowego, zobowiązały się do składania raportów odnośnie każdego etapu swojej działalności. Według informacji medialnych funkcjonariusze sprawdzają, czy przydzielanie koncesji konkretnym firmom odbyło

---

¹⁵ R. Zieliński, *Atom w rękach służb specjalnych*, „Dziennik. Gazeta Prawna”, 4 maja 2011, s. A7.

¹⁶ W. Pięciak, *Wróg, który wyszedł z nicości*, <http://tygodnik.onet.pl/1,53674,druk.html> [23.11.2010].

¹⁷ Vide: G. Tokarz, *Węgiel a służby*, „Rurociagi” nr 1-2/52/2008, http://rurociagi.com/spis_art/2008_1/pdf/wegielasluzby.pdf [10.02.2013].

się zgodnie z prawem i czy nie doszło do korupcji¹⁸. Działalność agentów CBA, mimo wielu kontrowersji związanych z funkcjonowaniem tej służby, służy Polakom i polskiej racji stanu, czuwając nad prawidłowym przebiegiem wielomilionowych inwestycji.

Niemniej jednak mimo sukcesów i starań polskich służb specjalnych, polski wywiad i kontrwywiad nie uniknęły wpadek w sektorze energetycznym. W 2002 r. funkcjonariusze Urzędu Ochrony Państwa (UOP) zatrzymali ówczesnego szefa PKN Orlen – Andrzeja Modrzejewskiego – i można powiedzieć, iż od tego momentu rozpoczęła się tzw. afera Orlenu. Według polskich śledczych, tuż przed zatrzymaniem ówczesnego prezesa Orlenu, ktoś masowo wyprzedawał akcje koncernu, wiedząc zapewne, iż lada moment wybuchnie afera, która odbije się szerokim echem w świecie biznesu, a jak się później okaże także polityki. W maju 2004 r. Sejm RP zdecydował się powołać komisję śledczą, która miała za zadanie wyjaśnić wszystkie polityczne wątki tej sprawy. W trakcie posiedzeń komisja odkryła liczne powiązania świata biznesu i polityki. W trakcie śledztwa ujawniono m.in. notatki funkcjonariuszy Agencji Wywiadu odnośnie spotkania doktora Jana Kulczyka z rosyjskim szpiegiem Władimirem Ałganowem w Wiedniu w lipcu 2003 r. Władimir Ałganow już wcześniej był dość znany polskim służbom, w związku z wybuchem tzw. afery Olina, która dotyczyła szpiegowania przez jedną z najważniejszych osób w państwie na rzecz Federacji Rosyjskiej. Według doniesień Agencji Wywiadu Ałganow podczas spotkania z polskim biznesmenem miał usłyszeć, iż Kulczyk posiada szczególne wpływy u prezydenta RP Aleksandra Kwaśniewskiego, co może przyczynić się do realizacji korzystnych dla Rosjan rozwiązań dotyczących prywatyzacji Rafinerii Gdańskiej. Oprócz tych informacji, komisja sejmowa uzyskała także dostęp do sporządzonych przez oficerów ABW stenogramów z podsłuchu zainstalowanego u polskiego lobbysty Marka Dochnała. Informacje ABW ujawniły tajne negocjacje Marka Dochnała z ministrem skarbu w rządzie Leszka Millera – Zbigniewem Kaniewskim. Negocjacje dotyczyły sprzedaży Rosjanom ważnych firm energetycznych¹⁹. Afera Orlenu ujawniła ciemną stronę polityki, przyczyniła się do spadku zaufania wobec polskich koncernów energetycznych i pomimo powołania sejmowej komisji śledczej, pracy prokuratury oraz służb specjalnych, tak naprawdę nigdy nie dowiemy się, jaką rolę w tej aferze odgrywali najważniejsi ludzie w państwie.

Kolejne doniesienia na temat zaangażowania rosyjskich służb specjalnych w polskim obszarze bezpieczeństwa energetycznego zostały ujawnione razem z Raportem dotyczącym weryfikacji funkcjonariuszy Wojskowych Służb Informacyjnych. Informacje na temat „WSI” w kontekście bezpieczeństwa energetycznego pojawią się

---

¹⁸ R. Osica, *Koncesje na gaz łupkowy pod lupą CBA. Możliwa korupcja?*, <http://biznes.interia.pl/raport/gaz-lupkowy/news/koncesje-na-gaz-lupkowy-pod-lupa-cba-mozliwa-korupcja,1885938,7572> [10.02.2013].

¹⁹ E. Ormacka, *Mafia na giełdzie okrada naiwnych inwestorów*, „Focus Śledczy”, nr 6(13), 2012, s. 54.

w aspekcie głośnych „afery paliwowych”²⁰. Według osób przygotowujących raport WSI sprawa tzw. mafii paliwowej była jednym z poważniejszych oskarżeń pod adresem wojskowych służb specjalnych. Ponadto raport wskazuje, iż służba wiedziała o nielegalnych działaniach i tolerowała ich prowadzenie, poza tym – według informacji zawartych w raporcie – funkcjonariusze współtworzyli mafię paliwową działającą na szkodę Polski. Jak wynika z informacji podanych w raporcie WSI ochraniała przestępcze działania rosyjskich służb specjalnych i mafii, które w destrukcyjny sposób oddziaływały na polskie bezpieczeństwo energetyczne celem zniszczenia i przejęcia polskiego sektora energetycznego. Na domiar złego, doniesienia, iż funkcjonariusze WSI niszczyli dokumenty dotyczące mafii paliwowej jeszcze 30 czerwca 2006 r., gdy już było wiadomo, że WSI zostaną rozwiązane, sugerują, iż polskie służby specjalne rzeczywiście mogły brać udział w przestępczym procederze²¹.

Już w okresie PRL – u wojskowe służby specjalne w zasadzie same przyznały sobie prawo kontrwywiadowczej ochrony energetycznej gałęzi gospodarki. Właśnie wtedy w gestii Wojskowych Służb Wewnętrznych (poprzedniczki WSI) była zarówno ochrona granic państwowych przed zewnętrzną agresją, jak i „zabezpieczenie” tzw. „strategicznych gałęzi gospodarki”, z którymi WSW dzieliła się w tej kwestii z cywilnymi służbami bezpieczeństwa²². Przywołując historyczne porównania, warto dodać, iż już w okresie PRL-u sieci przesyłowe z ZSRR do Polski surowców energetycznych były narzędziem stricte politycznego nacisku ze strony hegemonu. Oczywiście nikt nie zabraniał kupowania Polsce surowców energetycznych u innych dostawców, jednak ich ceny były o wiele wyższe od tych, po których sprzedawał swym sojusznikom ZSRR. Podsumowując, nasza gospodarka była skazana na dostawy surowców energetycznych ze Związku Radzieckiego, a rola Wojskowych Służb Wewnętrznych w systemie bezpieczeństwa energetycznego ograniczała się w znacznej mierze do zabezpieczenia wystarczających rezerw paliwowych na potrzeby rozwoju socjalistycznej gospodarki²³. Jednak wracając do bliższych nam czasów, według raportu z weryfikacji funkcjonariuszy WSI od października 2003 r. działalność agentów z Rosji w celu opowania polskiego sektora energetycznego było świetnie znane kontrwywiadowi wojskowemu. Informację na temat aktywności Rosjan otrzymywano z krakowskiego oddziału WSI podczas realizowania czynności operacyjno-rozpoznawczych. Wtedy to

---

²⁰ *Raport o działaniach żołnierzy i pracowników WSI oraz wojskowych jednostek organizacyjnych realizujących zadania w zakresie wywiadu i kontrwywiadu wojskowego przed wejściem w życie ustawy z dnia 9 lipca 2003 r. o Wojskowych Służbach Informacyjnych w zakresie określonym w art. 67. ust. 1 pkt 1 – 10 ustawy z dnia 9 czerwca 2006 r. „Przepisy wprowadzające ustawę o Służbie Kontrwywiadu Wojskowego oraz Służbie Wywiadu Wojskowego oraz ustawę o służbie funkcjonariuszy Służby Kontrwywiadu Wojskowego oraz Służby Wywiadu Wojskowego” oraz o innych działaniach wykraczających poza sprawy obronności państwa i bezpieczeństwa Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej*, <http://www.raport-wsi.info/> [15.02.2013].

²¹ *Ibidem*, s. 131.

²² R. Herka, *Polska Rzeczpospolita Specjalna*, <http://neosofista.salon24.pl/280908,polska-rzeczpospolita-specjalna>, [15.02.2013].

²³ *Ibidem*.

ustalono, że pewna firma z Poznania, należąca do obywatela Ukrainy, sporządziła w maju 2002 r. dla rosyjskiej firmy mającej siedzibę w Moskwie analizę ekonomiczną Rafinerii Gdańskiej. Firma ta należała do byłego szefa KGB gen. F. J. Bondarenki, noszącego pseudonim „Mały Kreml”. Analiza przygotowana dla „Małego Kremla” uwzględniała różne metody przejęcia Rafinerii Gdańskiej przez konsorcja paliwowe wywodzące się z państw byłego Związku Radzieckiego²⁴. Niemniej aktywność Rosjan nie zakończyła się wyłącznie na opracowaniu i wdrożeniu planu pozyskania Rafinerii Gdańskiej. Według doniesień medialnych oraz informacji zawartych w wyżej wymienionym raporcie w 2006 r. rosyjskie służby specjalne rozpoczęły proces gromadzenia informacji dotyczących polskiego górnictwa węgla kamiennego i brunatnego. Zgodnie z treścią raportu Rosjanie dążyli do przejęcia 12 strategicznych kopalń. Ponadto raport wskazuje, iż nie tylko Rosjanie zainteresowani byli polskim przemysłem węglowym, lecz także wśród służb specjalnych naszych zachodnich sąsiadów – Niemiec – obszar ten budził szczególne zainteresowanie²⁵. Należy zaznaczyć, iż brak działań polskich służb specjalnych, a według niektórych źródeł wręcz działania służące osłabieniu bezpieczeństwa energetycznego Polski, naraziły bezpieczeństwo ekonomiczne państwa, a co z tym się wiąże naraziły na niebezpieczeństwo gospodarczy rozwój państwa. Dostęp obcych służb do niewrażliwych informacji z punktu widzenia energetyki umożliwił obcym podmiotom analizę strategicznych sektorów naszej gospodarki (zakłady produkcji ciepłej, czy przemysłu ciężkiego). Posiadając takie analizy, zagraniczni inwestorzy powiązani ze służbami wywiadowczymi mają możliwość sterowania poszczególnymi sektorami polskiej gospodarki, co sprawia, iż zagrożenia wymierzone w rozwój Polski stają się niezwykle niebezpieczne²⁶.

Rosyjska hegemonia energetyczna i rola służb specjalnych w kształtowaniu polityki zagranicznej

Obecnie największe zagrożenie w dziedzinie bezpieczeństwa energetycznego upatruje się w działalności rosyjskich oraz chińskich służb specjalnych. Według relacji Wiktora Suworowa – byłego funkcjonariusza radzieckiego wywiadu wojskowego GRU w czasach ZSRR – Chiny traktowane były przez Sowieców niemalże jak pustynia – obszar teoretycznie bez znaczenia strategicznego, z którego niedostrzegane są żadne zagrożenia²⁷. Obecnie Chiny stanowią najbardziej ekspansywne państwo w sferze energetycznej, a o skali działalności chińskiego wywiadu mogą świadczyć dane wywiadu wojskowego Izraela – Amanu. Według Izraelczyków służby specjalne Chin działają w 103 krajach, mając ok. 170 rezydentur w ważniejszych miastach oraz w 50 stolicach globu. Tylko w Stanach Zjednoczonych działa ok. 7 niezależnych chiń-

---

²⁴ *Raport o działaniach żołnierzy i pracowników WSI*, s. 128.

²⁵ *Ibidem*, s. 129.

²⁶ *Ibidem*, s. 131.

²⁷ T. Augustynowicz, N. Augustynowicz, *Rozwój strategiczny Chin*, „Rurociagi”, nr 2/66/2012, s. 30, http://ruociagi.com/spis_art/2012_2/pdf/Rurociagi_66.pdf [15.01.2013].

skich agencji wywiadowczych²⁸. Powody, dla których międzynarodowa aktywność rosyjskich i chińskich służb specjalnych każdego z tych podmiotów ulega w ostatnich latach ciągłemu rozwojowi, są zróżnicowane. W przypadku aktywności Chin w sektorze energetycznym główny powód wiąże się z rosnącym popytem na nośniki energetyczne (ropę naftową i gaz ziemny) oraz ideą odgrywania roli hegemonu w Azji Wschodniej, a w perspektywie niedalekiej przyszłości globalnego gracza na arenie międzynarodowej²⁹. Dlatego też priorytetem ofensywy dyplomatycznej Chin staje się stworzenie jak najszerzego systemu dostaw nośników energii w celu zapewnienia sobie wieloletniego okresu bezpieczeństwa energetycznego³⁰. Natomiast w przypadku Moskwy to główny powód rosyjskiej działalności w energetyce stanowi dążenie Kremla do powrotu do roli silnego i globalnego gracza o mocarstwowej pozycji. Zarówno chińskie, jak i rosyjskie dążenia ku energetycznej mocarstwowości, a przez to odgrywania roli mocarstwa na arenie międzynarodowej, sprawiają, iż wzajemne relacje obu państw zarówno wobec siebie, jak i wobec USA są oparte na konfrontacji³¹.

W polskim obszarze bezpieczeństwa działalność rosyjska upatrywana jest jako o wiele większe zagrożenie niż chińska aktywność. Czy słusznie? Można by polemizować, niemniej analiza rosyjskiej polityki energetycznej uwzględniającej działalność służb specjalnych wymaga głębszej analizy, tym bardziej wobec wyżej wskazanych przykładów penetracji polskiego sektora energetycznego przez przedstawicieli rosyjskich służb specjalnych.

Obecnie Rosja traktowana jest na forum międzynarodowym jako państwo mające charakter „monokultury surowcowej”, którego podstawą ekonomicznego bytu jest ekstensywna eksploatacja złóż, a następnie sprzedaż surowców energetycznych na zewnątrz. Polityka taka wymusza na Rosji poszukiwanie nowych obszarów surowcowych (obecnie rejonem ekspansji, którego kontrolowanie może gwarantować utrzymanie dotychczasowego ekstensywnego modelu, jest Arktyka) oraz dążenie do utrzymania kontroli nad sieciami przesyłowymi w postaci ropociągów i gazociągów biegnących z dalekiej Syberii w głąb Europy³². Działania takie pozwoliłyby Kremlowi wykorzystywać przepływ surowców energetycznych dla promowania własnych interesów, a oponentów rosyjskich działań trzymać w energetycznym szachu. Warto również wspomnieć na marginesie, iż np. integracja europejska w każdej dziedzinie, czy to gospodarczej, czy też militarnej, nie budzi entuzjazmu Rosji. Władze zasiadające na Kremlu już od dłuższego czasu działają na rzecz wspierania odśrodkowych tendencji

---

²⁸ Ibidem, s. 31.

²⁹ T. Otlawski, *Iran – nowe mocarstwo*, „Raporty i Analizy”, nr 3/2007, s. 27, http://csm.org.pl/fileadmin/files/Biblioteka_CSM/Raporty_i_analizy/2007/Tomasz%20Otlawski_Iran%20nowe%20mocarstwo%20na%20Bliskim%20Wschodzie.pdf [28.01.2013].

³⁰ Ł. Gacek, *Chiny – Rosja: Strategiczne partnerstwo czy nieunikniony konflikt? Wybrane aspekty kształtowania się relacji wzajemnych*, [w:] *Chińska polityka zagraniczna i jej uwarunkowania*, pod red. J. Marszałek-Kawy, Toruń 2010, s. 30.

³¹ T. Otlawski, *Iran*, s. 27.

³² K. Kubiak, *W turbulentnej rzeczywistości. Polska i świat w pierwszych dekadach XXI wieku*, „Komandos”, nr 1 (220), 2012, s. 12.

w Europie oraz osłabienia Unii Europejskiej kosztem pojedynczych państw wspólnoty. Można by powiedzieć, iż aktywność w tym obszarze traktowana jest przez Rosjan wręcz za rację stanu³³.

Obecnie Rosja posiada największe na świecie złoża gazu ziemnego, a ponadto jest też jego największym producentem i eksporterem. Jednak oparcie funkcjonowania państwa o dochody ze sprzedaży surowców energetycznych, a nie na rozwijającej się krajowej gospodarce, spowodowało niekorzystny wpływ na rosyjskie społeczeństwo, gdyż dochody ze sprzedaży ropy bądź gazu nie zrekompensują zalet, jakie niesie za sobą prężnie rozwijająca się gospodarka. Mimo wątpliwości co do wyboru przez władzę drogi rozwoju państwa sektor energetyczny stał się bronią w walce o własne interesy na arenie międzynarodowej oraz krajowej. Analitycy National Intelligence Council uważają, że w niedalekiej przyszłości niebezpieczeństwo w sektorze energetycznym może wiązać się z „militaryzacją” bezpieczeństwa energetycznego; dotyczy to w głównej mierze sytuacji, w której państwo traktowałoby posiadaną kontrolę nad zasobami energetycznymi służącymi do rozwoju gospodarek innych państw jako środek energetycznej kontroli nad „niepokornymi krajami”³⁴.

Wszystko to spowodowało, iż od momentu przejścia władzy w Rosji przez Władimira Putina, nota bene byłego oficera KGB i ówczesnego szefa Federalnej Służby Bezpieczeństwa (FSB), zaczęła uwidaczniać się ekspansja kadrowa przedstawicieli dawnych rosyjskich służb bezpieczeństwa (tzw. „czekistów”) w sektorze energetycznym, a następnie ich wzrost na obecną politykę, gospodarkę oraz sprawy społeczne. Po reelekcji Putina tendencja ta tylko jeszcze bardziej się uwypukliła. Ponadto ludzie wywodzący się z dawnych bądź obecnych służb mają nie tylko wpływ na zarządzanie państwem, lecz także coraz częściej zyskują dostęp do zasobów finansowych państwa³⁵. Kontakty pomiędzy światem biznesu i służb specjalnych w rosyjskiej rzeczywistości zająbiają się szczególnie na najwyższym poziomie, od prezesów i właścicieli dużych firm, poprzez menedżerów, aż po szeregowych pracowników włącznie. Nie da się ukryć, iż każde powiązanie świata biznesu i służb specjalnych jest korzystne dla obu stron, z jednej strony mamy miejsca pracy dla byłych funkcjonariuszy służb, często zasłużonych w danej dziedzinie, a z drugiej, służby zapewniają ochronę tajemnic handlowych, a w wielu przypadkach byli funkcjonariusze służb specjalnych pozyskują kontakty celem uzyskania tajemnic konkurencji³⁶. Spoglądając w przyszłość i widząc

---

³³ W. Sokała, *Nowy terroryzm jako asymetryczna odpowiedź na rozszerzenie i pogłębienie integracji europejskiej*, [w:] *Ewolucja terroryzmu na przełomie XX i XXI w.*, pod red. M. J. Malinowskiego, R. Ożarowskiego, W. Grabowskiego, Gdańsk 2009, s. 217-218

³⁴ J. Białek, A. Oleksiuk, *Gospodarka i geopolityka. Dokąd zmierza świat?*, Warszawa 2009, s. 257.

³⁵ J. Rogoża, *Putin po reelekcji. Polityka Kremla w drugiej kadencji Władimira Putina*, Ośrodek Studiów Wschodnich, nr 16/2004, s. 30, <http://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/prace-osw/2004-12-15/putin-po-reelekcji-polityka-kremla-w-drugiej-kadencji-wladimira-puti> [30.01.2013].

³⁶ G. Bennett, *Vladimir Putin and Russian's Special Services*, <http://studies.agentura.ru/centres/csrb/putin.pdf> [20.01.2013].

imperialne ambicje Władimira Putina nic nie zapowiada, aby rola służb specjalnych w systemie bezpieczeństwa państwa miała ulec zmianie. Wydaje się, iż krajom Zachodu pozostaje jedynie obserwować i analizować zmieniające się układy w dzisiejszej Rosji Władimira Putina. Według starej zasady, by nie drażnić niedźwiedzia, państwa Unii Europejskiej czy Stany Zjednoczone powinny prowadzić z Rosją umiejętną politykę, opartą na partnerskich relacjach, nie wchodząc z nią w ostre konflikty i konfrontacje³⁷. Niemniej jednak takie podejście stwarza warunki umacniania się rosyjskich służb specjalnych, a przez to sprzyja ich działalności w powiększaniu ich sfer wpływu³⁸. Poza tym nie da się ukryć, iż surowce energetyczne zaczęły być traktowane przez Rosjan jako narzędzia prowadzenia polityki zagranicznej, a cały państwowy oraz prywatny sektor energetyczny został zdominowany przez ludzi wywodzących się zarówno z byłych, jak i obecnych rosyjskich służb specjalnych, czyli KGB oraz FSB³⁹. Dziś FSB jest zdecydowanie najważniejszym partnerem władz urzędujących na Kremlu, dba o bezpieczeństwo oraz powodzenie rosyjskich interesów, ponadto jest najpotężniejszą i najbardziej wpływową organizacją w Rosji⁴⁰. Warto również dodać, iż podobnie jak pozostałe struktury rosyjskiej władzy, FSB pozyskało „grupy interesu” w największych rosyjskich przedsiębiorstwach. Służba ta szczególnie dobre kontakty posiada w spółkach Alfa-Group i Sibneft, natomiast Służba Wywiadu Zagranicznego Federacji Rosyjskiej (SVR) pozyskała przyjaciół w takich koncernach, jak Łukoil, czy Gazprom, który współpracuje również z FAPSI (Federalna Agencja Łączności i Informacji Rządowej)⁴¹.

Ekspansja kadrowa osób powiązanych z prezydentem Putinem łączy się ze wzrostową tendencją wzmocnienia pozycji przedsiębiorstw państwowych na rynku (zwłaszcza surowcowym), zarówno wewnętrznym, jak i zewnętrznym. Konieczność wzmocnienia ekonomicznej pozycji „czekistów” kosztem biznesu prywatnego, a co się z tym wiąże z ograniczeniem gospodarki wolnorynkowej, spowodowała wdrożenie w życie na przykład operacji „Jukos”, polegającej na doprowadzeniu niezależnej wobec władz i dobrze prosperującej kompanii naftowej do bankructwa, a następnie przejęcie jej przez lojalne wobec Kremla struktury⁴². Inne przykłady obecności „czekistów” w przedsiębiorstwach państwowych można zaobserwować niemal w każdym sektorze gospodarki, a energetyczna gałąź gospodarki jest szczególnie zagospodarowana przez służby. Na przykład Igor Sieczin, jeden z najbardziej wpływowych „czekistów” oraz wiceszef kremłowskiej administracji, otrzymał posadę prezesa rady nadzorczej państwowego koncernu powiązanego z Gazpromem spółki Rosneft. Na czele

---

³⁷ M. Weber, *Służby specjalne i ich wpływ na politykę Władimira Putina*, <http://www.politykaglobalna.pl/2009/07/sluzby-specjalne-i-ich-wplyw-na-polityke-wladimira-putina/> [20.01.2013].

³⁸ Ibidem.

³⁹ S. Woehrel, *Russian Energy Policy Toward Neighboring Countries*, „Congressional Research Service”, September 2, 2009, s. 2.

⁴⁰ M. Weber, *Służby*.

⁴¹ G. Bennett, *Vladimir*.

⁴² J. Rogoża, *Putin*.

samego Gazpromu stanął Aleksiej Miller, dawny znajomy Putina z Sankt Petersburga⁴³. Działania Gazpromu kierowanego przez przyjaciela Putina są odzwierciedleniem polityki zagranicznej Rosji. Strategia przyjęta przez europejskiego hegemonu gazowego jest dwutorowa. Po pierwsze, działania Rosjan zmierzają do osiągnięcia maksymalnego uzależnienia europejskich odbiorców od dostaw gazu ziemnego z Rosji. Po drugie, Rosjanom zależy na dostępie do sieci przesyłowych powiązanej z handlem gazem ziemnym w państwach ościennych. Należy podkreślić, iż strategia ta jest konsekwentnie realizowana⁴⁴. Nie ulega również wątpliwości, iż Gazprom kierowany jest przez najważniejsze politycznie osoby w państwie za pośrednictwem Rady Dyrektorów i Zarządu spółki, co powoduje, iż stał się narzędziem polityki międzynarodowej oraz wewnętrznej, ponadto uprzywilejowana pozycja spółki spowodowała, iż w rosyjskim przemyśle gazowym nie istnieje dla Gazpromu żadna konkurencja, gdyż mniejsze rosyjskie spółki wydobywające gaz i tak sprzedają go Gazpromowi po niskich cenach, a poza tym nawet nie zamierzają konkurować z hegemonem na rynku zewnętrznym⁴⁵. W przeciągu kilku ostatnich lat energetyczne szantaże Rosji skierowane były w stronę Białorusi, Ukrainy, Łotwy, a ostatnio Litwy (Możejki). Ten ostatni przypadek stanowi szczególne zagrożenie, gdyż – według wypowiedzi prezesa Transeftu – istniało niebezpieczeństwo, iż Rosja może wstrzymać dostawy ropy na Litwę nawet na kilka lat. Działania rosyjskich koncernów dosadnie ukazują, jak ważne jest uniezależnienie państwa od dostaw surowców energetycznych wyłącznie z obszaru Rosji, tym bardziej, iż Gazprom ewidentnie usiłuje przejąć kontrolę nad sieciami przesyłowymi krajów WNP, a także nad magistralami gazowymi znajdującymi się na Ukrainie, wykorzystując przy tym naciski energetyczne w postaci wstrzymania dostaw surowca do tego kraju oraz politykę cenową względem Kijowa⁴⁶.

W 2012 r. rosyjskie służby specjalne wystąpiły do rządu Federacji Rosyjskiej w celu uzyskania zgody na kontrolowanie transakcji prywatyzacyjnych oraz biorących w nich udział przedsiębiorstw. Dążą one do uzyskania wszelkich kompetencji do sprawdzania swoimi tajnymi kanałami danych przedstawionych przez potencjalnych inwestorów. Praktyka ta szczególnie wymierzona jest w zagranicznych inwestorów, chętnych na strategiczne aktywa Rosji. Według informacji rosyjskiego rządu władze zaplanowały masową prywatyzację majątku do 2016 r., a wpływy z prywatyzacji mają osiągnąć 3 bln rubli (ok. 100 mld dol.). Na liście do sprzedaży państwowych akcji znajdują się m.in. takie kluczowe firmy, jak Sberbank i VTB (pierwszy i drugi bank Rosji), Aeroflot, Rushydro (energetyka wodna), Inter RAO JES (gigant energetyczny)

---

⁴³ Ibidem.

⁴⁴ *Bezpieczeństwo energetyczne Polski*, „Rurociagi”, nr 5/46/2006, s. 3, http://www.rurociagi.com/spis_art/2006_5/pdf/bezpieczenstwo.pdf [23.01.2013].

⁴⁵ Ł. Donaj, A. Kucenko, *Gazprom i jego wpływ na współczesne bezpieczeństwo energetyczne Unii Europejskiej. Wybrane problemy*, „Przegląd Strategiczny” nr 2/2011, s. 339, <http://studiastrategiczne.amu.edu.pl/wp-content/uploads/2012/10/ps-2011-2-19-donaj.pdf> [21.01.2013].

⁴⁶ *Bezpieczeństwo energetyczne Polski*, s. 3.

czy Alrosa (drugi największy diamentowy koncern świata)⁴⁷.

Przykłady podporządkowania kluczowych sektorów gospodarki rosyjskiej przez ludzi powiązanych z Putinem, a co się z tym wiąże ze służbami bezpieczeństwa, nasuwa wniosek, iż Rosja podąża drogą w kierunku twardej władzy autorytarnej, opartej na resortach siłowych, która dąży do neoimperialnej ekspansji w kierunku Europy Środkowowschodniej⁴⁸. Według badań moskiewskiego Ośrodka Badań Społeczeństwa Postindustrialnego 15% mężczyzn pracujących w Rosji jest zatrudnionych w przeróżnych instytucjach i organach zajmujących się ochroną porządku publicznego. Według badań wyżej wspomnianego ośrodka aż 43% stanowisk na najwyższym szczeblu władzy zajmowanych jest przez ludzi wywodzących się ze służby bezpieczeństwa, policji, prokuratury lub wojska. Warto również dodać, iż pojawiają się również informacje, w których udział agentów FSB w kierowaniu życiem politycznym i gospodarczym szacuje się na poziomie 70-80%⁴⁹.

Spoglądając w przyszłość i biorąc pod uwagę przyszłe zapotrzebowanie na surowce, można wnioskować, że dla rosyjskiego sektora energetycznego, szczególnie istotnym z punktu widzenia bezpieczeństwa ekonomicznego, a być może także militarnego, stała się Arktyka. Strategia Bezpieczeństwa Rosji potwierdza, że w niedalekiej przyszłości działania wielu krajów będą skupiać się na poszukiwaniu nowych zasobów energetycznych, a obszary, które znajdą się pod szczególną uwagą wielu państw, to szelf kontynentalny na Morzu Barentsa oraz pozostałe obszary Arktyki, poza tym na szczególną penetrację wydobywczą narażone są tereny Bliskiego Wschodu, Morza Kaspijskiego oraz Azja Środkowa. Wyżej wspomniany dokument podkreśla, że nie można wykluczyć, że problemy wynikające z walki o kurczące się zasoby energetyczne na całym świecie mogą w przyszłości być rozwiązane poprzez użycie siły militarnej⁵⁰.

Strategiczne znaczenie Arktyki dla każdego państwa graniczącego z obszarem Morza Arktycznego leży przede wszystkim w jego bogatych złożach energetycznych oraz strategicznie ważnych dla funkcjonowania przemysłu metali i minerałów. Strategia wyraźnie podkreśla znaczenie tego regionu dla rosyjskiej gospodarki jako głównego źródła przyszłych dochodów pozyskiwanych w dużej mierze z produkcji i sprzedaży energii oraz transportu morskiego. Rosyjscy decydenci za jeden z priorytetowych celów w perspektywie czasu uznali przekształcenie Arktyki w rosyjską wysuniętą bazę zasobów naturalnych. Cel ten ma zostać osiągnięty już w roku 2020 r. W najbliższych latach Rosjanie planują zwiększenie wydobycia zasobów naturalnych w rejonie Morza

---

⁴⁷ I. Trusewicz, *Prywatyzacja pod kontrolą służb*, <http://www.ekonomia24.pl/artukul/970270.html> [16.02.2013].

⁴⁸ P. Soroka, *Strategia bezpieczeństwa zewnętrznego Polski. Proces formułowania*, Warszawa 2006, s. 54.

⁴⁹ J. Felsztinski, W. Pribyłowski, *Korporacja zabójców. Rosja, KGB i prezydent Putin*, Warszawa 2008, s. 163.

⁵⁰ K. Zysk, *Russia's Arctic strategy: ambitions and constraints*, http://www.geopoliticsnorth.org/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=35&Itemid=103 [25.01.2013].

Arktycznego, a w przyszłości według wizji obecnych władz Rosja ma pełnić rolę „mocarstwa wiodącego Arktyki”⁵¹.

Polityka energetyczna Rosji w ostatnich czasach przybrała formę politycznego nacisku, w którym dotychczasowe środki manipulacji, czyli rakiety i czołgi, zostały zastąpione przez ropę i gaz. Nie da się ukryć, iż uzależnienie się danego państwa od dostaw surowców wyłącznie z terenów Rosji zagraża suwerenności danego kraju⁵², dlatego tak ważne staje się pozyskiwanie alternatywnych źródeł surowców energetycznych oraz rozwój rodzimego sektora energetycznego.

Podsumowanie

W pierwszych latach XXI w. szczególnie ważnym determinantem z punktu bezpieczeństwa narodowego i międzynarodowego stało się bezpieczeństwo energetyczne. Jak wynika z raportów Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego bezpieczeństwo energetyczne stało się obszarem szczególnej aktywności służb wywiadowczych, w którym nasze służby specjalne muszą jak najlepiej się odnaleźć, by móc w sposób optymalny reagować na wszelkie zagrożenia godzące w bezpieczeństwo energetyczne Polski⁵³: „charakter współczesnego środowiska bezpieczeństwa Polski wymaga spójnego oraz całościowego podejścia, uwzględniającego współpracę, koordynację oraz wymianę informacji pomiędzy instytucjami i służbami odpowiedzialnymi za bezpieczeństwo narodowe. Władze Rzeczypospolitej Polskiej, działając z woli i w interesie narodu, postrzegają służby specjalne jako ważny instrument ochrony bezpieczeństwa narodowego. Skomplikowana natura obecnych zagrożeń powoduje, że skuteczność służb specjalnych pozostaje kluczowa dla ochrony bezpieczeństwa wewnętrznego i zewnętrznego, praw obywateli i porządku konstytucyjnego państwa. Jednocześnie niezwykle istotna staje się potrzeba efektywnej cywilnej, demokratycznej kontroli nad działalnością tych służb. Szczególnej uwadze podlega zapobieganie i przeciwdziałanie terroryzmowi, ochrona zdolności obronnych i ekonomicznych kraju warunkujących jego międzynarodową pozycję, eliminowanie bądź zmniejszanie ryzyka zakłócenia bezpieczeństwa wewnętrznego i porządku konstytucyjnego oraz korupcji, jak również przeciwdziałanie niepożądanym działaniom obcych służb specjalnych. Służby specjalne zapewniają kontrwywiadowczą ochronę kraju, zwłaszcza w odniesieniu do funkcjonowania głównych elementów infrastruktury krytycznej, gospodarki państwa i jego systemu obronnego”⁵⁴. Tak zdefiniowana działalność służby specjalnych wymusiła na służbach poczucie świadomości, iż zmiany, jakie występują zarówno w otoczeniu wewnętrznym, jak i zewnętrznym, ulegają nieustannym przewartościowaniom. Jedne

---

⁵¹ Ibidem.

⁵² P. Soroka, *Strategia*, s. 54.

⁵³ *Raporty z działalności ABW za 2010 i 2011 r.*, www.abw.gov.pl [04.02.2012].

⁵⁴ *Strategia Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej*, Warszawa 2007, s. 17, http://www.bbn.gov.pl/porta1/pl/475/1144/Strategia_Bezpieczenstwa_Narodowego_RP.html [31.01.2013].

czynniki podlegają ciągle ewolucji, stając się poważnymi zagrożeniami dla funkcjonowania państwa, a inne ulegają destrukcji, niemniej każde wyzwanie dla współczesnych służb powoduje ich rozwój, co w przyszłości powinno skutkować ich efektywnym i skutecznym wykorzystaniem ze względu na nabyty potencjał operacyjny⁵⁵. Należy również zaznaczyć, iż wzajemna rywalizacja między służbami specjalnymi w każdej dziedzinie, czy to na polu walki ekonomicznej, czy też na polu rozgrywki militarnej, sprzyja rozwojowi każdej instytucji zajmującej się bezpieczeństwem państwa, a ponadto taka konkurencja jest naturalnym zjawiskiem świadczącym o skuteczności służb specjalnych. Na uwagę również zasługuje fakt, iż nic tak nie mobilizuje do efektywniejszego działania jak godny rywal, o którego w obecnym środowisku bezpieczeństwa nie trudno⁵⁶.

Przedstawione w artykule przykłady działalności polskich oraz rosyjskich służb specjalnych w zakresie bezpieczeństwa energetycznego odzwierciedlają dwie strategie przyjęte przez te podmioty. Polskie działania służą ochronie polskiego sektora energetycznego oraz zabezpieczeniu kluczowych inwestycji, natomiast rosyjskie służby specjalne ukierunkowane są na „podbój” świata zachodniego oraz podporządkowanie byłych satelitów ZSRR, wykorzystując surowce energetyczne jako formę politycznego nacisku. W niedalekiej przyszłości konfrontacja energetyczna polskich oraz rosyjskich służb specjalnych jest nieunikniona wobec polskich inwestycji energetycznych w postaci terminalu LNG oraz wydobywaniu gazu łupkowego. Kreml obecnie zdaje sobie sprawę, iż jedyną nadzieją na utrzymanie gazowego monopolu na dostawy do Europy gazu ziemnego w obliczu potencjalnego globalnego boomu, spowodowanego zwiększającym się wydobywaniem gazu łupkowego, jest zablokowanie jego potencjalnych odbiorców poprzez konkurencyjne ceny oraz wieloletnie umowy długoterminowe. Ponadto Moskwa bacznie przygląda się rynkowi skroplonego gazu, upatrując w nim potencjalne zagrożenie dla przyszłych dochodów⁵⁷.

W prawidłowo funkcjonującym państwie, opartym na oświeceniowych ideach, zadania nałożone na służby specjalne powinny odzwierciedlać politykę państwa w wymiarze wewnętrznym i zewnętrznym, a obecnie wydaje się, iż polityka bezpieczeństwa energetycznego powinna być traktowana w sposób priorytetowy dla wszystkich instytucji państwowych chcących utrzymania zrównoważonego rozwoju państwa zarówno w sferze ekonomicznej, jak i społecznej, dlatego działalność służb specjalnych zarówno w sferze kontrwywiadowczej ochrony własnych „interesów energetycznych”, jak również w dziedzinie wywiadowczej w celu pozyskiwania ważnych z punktu bezpieczeństwa energetycznego informacji stała się jednym z głównych założeń funkcjonowania obecnych służb wywiadu i kontrwywiadu. Warto również wspo-

---

⁵⁵ A. Żebrowski, *Wywiad*, s. 139.

⁵⁶ A. Rogala-Lewicki, *Służby specjalne a organy władzy państwowej – relacje instytucjonalne*, s. 2, http://www.fsap.pl/documents/publications/Sluzby_Specjalne_a_organy_wladzy_panstwowej.pdf [15.01.2013].

⁵⁷ L. Goodrich, M. Lanthemann, *The Past, Present and Future of Russian Energy Strategy*, <http://www.stratfor.com/weekly/past-present-and-future-russian-energy-strategy> [10.02.2013].

mnieć na marginesie, iż pozycja naszego kraju w kształtowaniu się europejskiego systemu bezpieczeństwa ulega stałemu dowartościowaniu. Kraje Unii Europejskiej, czy też kraje Sojuszu Północnoatlantyckiego coraz częściej postrzegają nasz kraj jako ważny element w globalnej wizji bezpieczeństwa wspólnotowego. Szczególnie polska wizja integracji europejskiej na Wschód jest dostrzegana na arenie międzynarodowej. Stąd też wzrost regionalnego znaczenia Polski w geopolitycznej grze mocarstw nie budzi wątpliwości, aczkolwiek do pozycji Niemiec, czy Francji jeszcze daleka droga. Opinie podkreślające aktywność Polski w dziedzinie bezpieczeństwa regionalnego oraz globalnego wydają się uzasadnione⁵⁸.

Summary

ACTIVITY OF THE POLISH AND RUSSIAN SECRET SERVICE IN THE FORMING OF THE ENERGY SECURITY

The article presents the important role played by the secret services in the Polish system of energy safety. The beginning of the new century brought new challenges that are usually identified with the asymmetric threats and dangers that harm the energy sector of the nation and because of this they harm the economic development of the country. Poland being an important transit country of energy carriers, quite big recipient of resources as well as a nation which in the nearest future intends to make multi-billion investments in order to increase the energy potential, became an invisible polygon of contests of secret services. The article also includes deliberations on the Russian expansion of intelligence within the area of both Polish and European energy because many countries, including Poland, seek in the Russian activity the biggest threat for the execution of national or community energy projects.

---

⁵⁸ W. Giżycki, *Polityczne uwarunkowania bezpieczeństwa europejskiego*, Toruń 2008, s. 272.